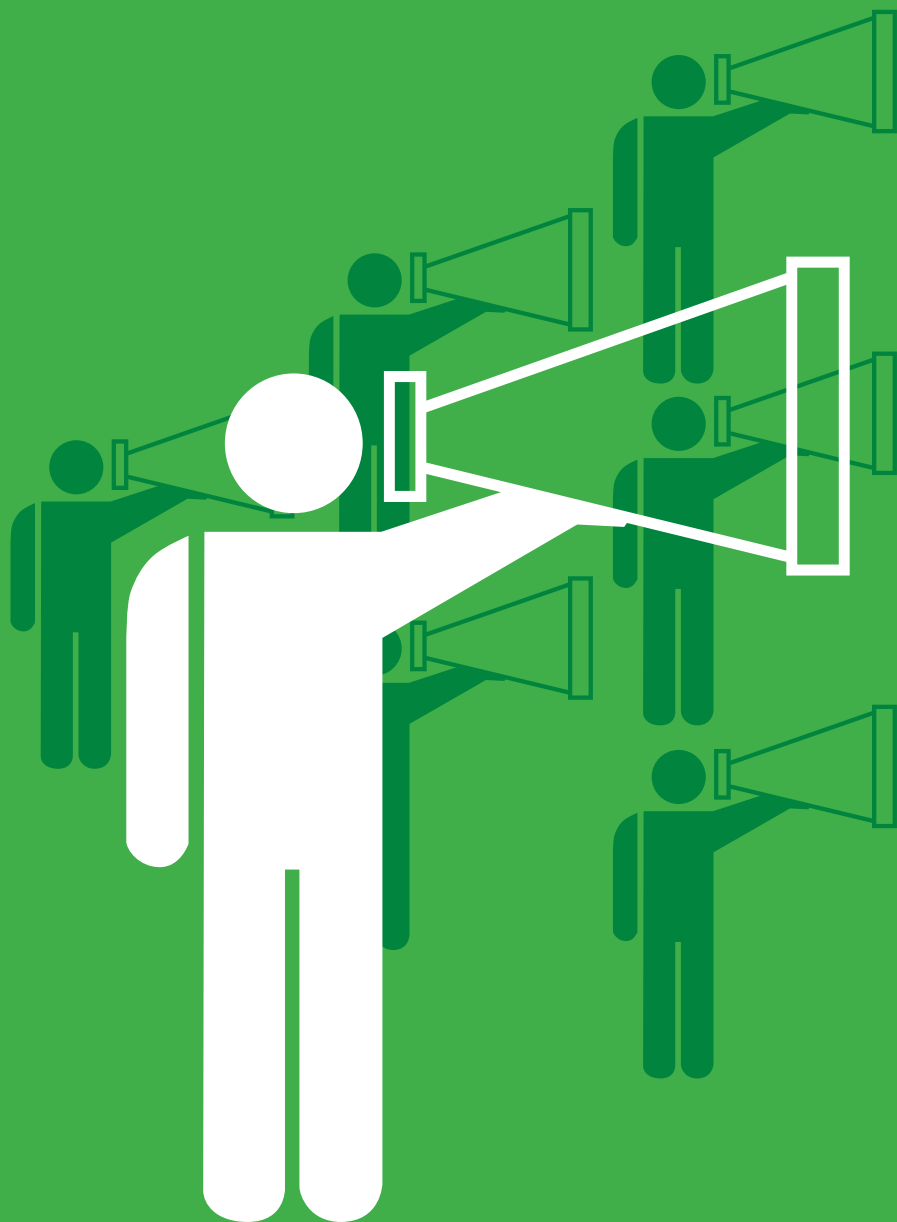

KAKO DO
DJELOTVORNIJEG
SUDJELOVANJA
JAVNOSTI
U POSTUPCIMA
PROCJENE
UTJECAJA NA
OKOLIŠ

KAKO DO
DJELOTVORNIJEG
SUDJELOVANJA
JAVNOSTI
U POSTUPCIMA
PROCJENE
UTJECAJA NA
OKOLIŠ

KAKO DO DJELOTVORNIJEG SUDJELOVANJA JAVNOSTI U POSTUPCIMA PROCJENE UTJECAJA NA OKOLIŠ

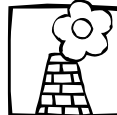
Ova publikacija nastala je u sklopu projekta "Mobilizacija javnosti za sudjelovanje u postupcima procjene utjecaja na okoliš" (CARDS 2004-0102-0105, Support to Civil society organizations active in the field of environmental protection and sustainable development)

Financijsku podršku ovom projektu dala je i Nacionalna zaklada za razvoj civilnog društva i to u visini od 10% sredstava potrebnih za realizaciju projekta

Financijska potpora

Projekt provode

zelena istra

Sažetak projekta

Iako se postupak procjene utjecaja na okoliš u našoj zemlji provodi još od ranih 90-ih i unatoč pozitivnim trendovima sve većeg konzultiranja odnosno sudjelovanja javnosti u postupcima procjene utjecaja na okoliš u Europi, u Hrvatskoj je sudjelovanje javnosti u tim procedurama još uvijek nerazvijeno. Oni koji utječu na okoliš daleko su premoćniji od onih koji su pogođeni utjecajem na okoliš. Vrlo malo investitora se zaista trudi da sazna mišljenje javnosti o svom projektu i vrlo malo tijela nadležnih za provedbu postupka ima želju ili želi utrošiti vrijeme i sredstva potrebna za pravo ispitivanje mišljenja zainteresirane javnosti. No, bez pravovremenog i učinkovitog uključivanja javnosti, ne može biti ni kvalitetne procjene utjecaja na okoliš niti odlučivanja.

Projektom **“Mobilizacija javnosti za sudjelovanje u postupcima procjene utjecaja na okoliš”** želi se poboljšati upravo segment sudjelovanja javnosti u procedurama procjene utjecaja na okoliš i prirodu, ali i osnažiti primjenu novih zakonskih propisa, usklađenih s europskim direktivama o procjeni utjecaja na okoliš za pojedine zahvate i strateškoj procjeni utjecaja na okoliš programa i planova i sudjelovanju javnosti (europska Direktiva o procjeni utjecaja na okoliš 85/337/EEZ, izmjene 97/11/EZ i 2003/35/EC, Direktiva o strateškoj procjeni utjecaja na okoliš 2001/42/EC).

Uvođenje novih zakonskih mogućnosti za sudjelovanje javnosti nije samo po sebi dovoljno - javnost mora najprije naučiti što joj je na raspolaganju i kako se time koristiti. Projektom se provode aktivnosti na podizanju svijesti, informiranju i treningu za udruge za zaštitu okoliša, širu javnost i lokalnu upravu, koje teku paralelno s procesom usvajanja novih zakonskih propisa koji reguliraju procjenu utjecaja na okoliš. Dok država radi na stvaranju administrativne strukture i potrebnih kapaciteta za provođenje novih propisa i organizira obučavanje svojih službenika, ovim je projektom planirano obučavanje udruga i šire javnosti.

Realizacija projektnih aktivnosti Zelena Istra provodi u najvećem dijelu s udrugom Sunce iz Splita, te s udrugama Zeleni Osijek iz Osijeka, Eko-Pan iz Karlovca, Franjo Koščec iz Varaždina i Divina Natura iz Metkovića. Trajanje projekta: od 29. lipnja 2007. do 29. prosinca 2008. godine.

zelena istra

Zelena Istra

Dušica Radojčić

voditeljica projekta

KAKO DO DJELOTVORNIJEG SUDJELOVANJA JAVNOSTI U POSTUPCIMA PROCJENE UTJECAJA NA OKOLIŠ

Sadržaj

1/ Što je sudjelovanje javnosti u postupcima procjene utjecaja na okoliš i koji je njegov društveni značaj	3
• Hrvatski kontekst	3
• Objavi-obrani-odluči	4
2/ Europski propisi o procjeni utjecaja na okoliš	5
3/ Kako unaprijediti sudjelovanje javnosti u postupcima procjene utjecaja na okoliš	7
• Zašto se do sada nismo pomakli od primjene minimalnih zakonskih obaveza sudjelovanja javnosti?	7
• Toleriranje uloge javnosti	8
• Investitori ne vide pozitivne strane sudjelovanja javnosti	8
• Dobro organizirano sudjelovanje javnosti je višestruko korisno	8
• Što doprinosi uspjehu sudjelovanja javnosti	9
• Praktični savjeti za organiziranje sudjelovanja javnosti	9
• Lokalna zajednica - zainteresirana javnost	10
• Identifikacija zainteresirane javnosti	10
• Organizacija sudjelovanja javnosti	11
• Metode komunikacije	12
4/ Loša praksa - dobra praksa	14
• Studija slučaja loše prakse	16
5/ Kako dobar propis o procjeni utjecaja na okoliš pretvoriti u lošu praksu	19
6/ Dodatak	20
• Međunarodni principi najbolje prakse sudjelovanja javnosti - International Association for Impact Assessment (Međunarodna organizacija za procjenu utjecaja)	

1/ Što je sudjelovanje javnosti u postupcima procjene utjecaja na okoliš i koji je njegov društveni značaj

Jedan od glavnih ciljeva procjene utjecaja na okoliš je da pruži informaciju o mogućim utjecajima nekog zahvata na okoliš da bi investitor, javnost i donositelji odluka mogli donijeti bolju odluku koja će biti u skladu s principima održivog razvoja.

Sudjelovanje javnosti je mehanizam koji je uspostavljen s namjerom uključivanja javnosti u odlučivanje (procedura utvrđena zakonskim propisima), ali i sredstvo za postizanje širih društvenih ciljeva. Javna uprava ima zadatak da identificira i provodi javni interes. S vremenom se došlo do zaključka da državna tijela uprave nisu izvor objektivnog identificiranja i odlučivanja u javnom interesu nego su arbitri među različitim interesima koji postoje, a iz prakse je poznato da su gospodarski i politički interesi uvijek su jači od deklarativnog i neobavezujućeg prava na zdrav okoliš. Zato je sudjelovanje javnosti izazov tradicionalnom upravljanju / odlučivanju koje provode stručnjaci ili tijela javne uprave. Ono služi ne samo kao sredstvo kontrole rada javne uprave, nego kao način da se, prije svega, utvrdi što je uopće javni interes.

Širi društveni značaj sudjelovanja javnosti opisan je na sljedeći način ("Democracy in practise – Public participation in environmental decisions", T. Beierle and J. Cayford))

- 1. Inkorporacija vrijednosti javnosti u odluku**
- 2. Poboljšanje kvalitete odluke**
- 3. Rješavanje konflikta među različitim interesima**
- 4. Gradnja povjerenja u institucije**
- 5. Edukacija i informiranje javnosti**

Uspjeh sudjelovanja javnosti definira se kao mjera u kojoj je postignuto tih pet društvenih ciljeva, tj. uspjeh u postizanju tih društvenih ciljeva proporcionalan je kvaliteti sudjelovanja javnosti.

Hrvatski kontekst

U proteklih 30 godina značaj sudjelovanja javnosti u postupcima procjene utjecaja na okoliš neprekidno raste. Porast svijesti o nužnosti uključivanja javnosti u proces donošenja odluka ima za posljedicu i bolju pravnu regulaciju tog područja. Svaki novi zakon i podzakonski akt idu prema sve većim pravima javnosti na sudjelovanje. Stotine istraživača analizirali su postignuća na polju sudjelovanja javnosti, koji su mu ciljevi i širi društveni značaj i što vodi učinkovitosti tog procesa. Popis radova i autora koji su s različitim aspektata obradili to područje vrlo je dugačak. Za one koje to područje interesira, izradili smo popis dijela postojeće literature na raspolaganju i objavili ga na <http://mojapuo.zelena-istra.hr/literatura>. Literatura je na engleskom jer se u Hrvatskoj, koja na tom polju bitno zaostaje za najrazvijenijima, još nije razvio interes za prevođenjem kao ni za znanstvenim radom na tom području.

U Hrvatskoj ne zaostaje samo teorija nego i praksa. Prisiljeni višim demokratskim standardima europske unije, tek odnedavno smo počeli ozbiljnije shvaćati nužnost uključivanja građana u procese odlučivanja. Stari propis, u kojem je sudjelovanje javnosti bilo bez stvarne snage i utjecaja, zamijenili smo boljim i sad je pred nama dugi put primjene zakona i najboljih praksi. Od početka zakonski reguliranog sudjelovanja javnosti u procjeni utjecaja na okoliš u Hrvatskoj 1990-ih godina do danas, nije se otišlo dalje od minimalnih zakonom utvrđenih mogućnosti sudjelovanja javnosti. Zadovoljiti formu koju je utvrdio zakon bio je najdalji domet kako nositelja zahvata (investitora), tako i izrađivača studija utjecaja na okoliš i tijela nadležnih za procjenu utjecaja na okoliš. Investitori se nisu previše trudili saznati mišljenje javnosti o svom projektu, vrlo malo tijela nadležnih za provedu postupka imalo je želju, vrijeme, sredstva i ljude potrebne za pravo ispitivanje mišljenja zainteresirane javnosti. Uključivanje građana u proceduru bilo je predviđeno tek na njenom kraju, kad više nije bilo mogućnost bitnijeg mijenjanja projekta. Sami postupci procjene utjecaja na okoliš (PUO) nisu izazivali veliki interes građana. Nezainteresiranost se može pripisati nedostatku tradicije, ali najviše demotiviranosti uzrokovanoj lošim iskustvima sudjelovanja u postupcima PUO odnosno nemogućnost stvarnog utjecaja na postupak donošenja odluka.

Rješenje se nalazi u suvremenijim zakonskim propisima kada je u pitanju sudjelovanje javnosti. Bez proceduralnih, administrativnih i pravnih instrumenata u rukama građana za nadziranje procesa PUO i donošenja odluka, u praksi se neće puno promijeniti. Pomak nećemo postići ni ukoliko se tijela nadležna za provođenje procedure PUO i investitori ne odmaknu od principa primjene minimalnih zakonskih obaveza i ne započnu s uvođenjem primjene najboljih praksi u postupku sudjelovanja javnosti. Osim toga, potrebno je i osnaživanje i ohrabrivanje sudjelovanja javnosti putem edukacije o novom zakonskom propisu o PUO, o mogućnostima koje pruža, o primjerima najbolje prakse. Ovaj je publikacija upravo na tom tragu.

Medulin, siječanj 2008. godine - zainteresirana javnost na prezentaciji Studije utjecaja na okoliš Županijskog centra gospodarenja otpadom "Kaštijun"

Objavi-obrani-odluči

Javnost u Hrvatskoj u postupke procjene utjecaja na okoliš nema povjerenje jer su u najvećem broju slučajeva javne rasprave predstave koje služe zadovoljavanju forme i davanju legitimiteta odlukama donesenim bez stvarnog sudjelovanja javnosti. Investitori i tijela nadležna za provedbu postupka PUO ne idu dalje od provjerenog principa "objavi-obrani-odluči", bez stvarne želje za uključivanjem i konsenzusom lokalne zajednice. To im je omogućio stari Pravilnik o procjeni utjecaja na okoliš, koji nije predviđao sudjelovanje građana u fazama u kojima su opcije još otvorene, nije predviđao raspravu o mogućim alternativama zahvata, koji je omogućavao netransparentnost kako u fazi informiranja tako u fazi odlučivanja. Zakonskim propisima nije omogućen stvarni utjecaj javnosti u odlučivanju, a ta se činjenica odražavala čak i u korištenoj terminologiji: pasivna uloga javnosti utvrđena je pojmom "javni uvid", koji se poistovjećivao s pojmom "sudjelovanje javnosti". Smatralo se da su građani imali mogućnost sudjelovati u proceduri ako su imali mogućnost pogledati studiju utjecaja na okoliš i pisмено se očitovati. Prema tom propisu čak ni javna prezentacija studije utjecaja na okoliš nije bila obavezna. Javni uvid bio je jedini kontakt zainteresirane javnosti s nadležnim tijelima u postupku PUO i nositeljem zahvata.

2/ Europski propisi o procjeni utjecaja na okoliš

Prema europskim normama, zainteresirana se javnost konzultira još u idejnoj fazi nekog projekta a nakon toga kontinuirano tijekom cijele procedure. Europska pravila predviđaju rano uključivanje javnosti u proceduru procjene utjecaja na okoliš. Cilj ranog uključivanja, kao i kontinuiranog sudjelovanja u proceduri, je stvaranje preduvjeta da bi javnost mogla značajno utjecati na ishod procjene utjecaja na okoliš. To je regulirano s nekoliko propisa, koji se u od izrade do danas doživjeli nekoliko izmjena i dopuna:

EU Direktiva o procjeni utjecaja javnih i privatnih projekata na okoliš prvi puta je usvojena 1985. godine, a zatim je izmijenjena 1997. godine (Council Directive on the assessment of the effects of certain public and private projects on the environment 85/337/EEC; The European Union, Directive 97/11/EC, amending Directive 85/337/EEC on the assessment of the effects of certain public and private projects on the environment). Države članice svoja su zakonodavstva morala uskladiti s tom direktivom najkasnije do 1999. godine.

Direktiva o strateškoj procjeni utjecaja pojedinih planova i programa na okoliš ili Directive 2001/42/EC of the European Parliament and of the Council on the Assessment of the Effects of Certain Plans and Programmes on the Environment usvojena je 2001. godine.

Nakon usvajanja Arhuške konvencije 25. lipnja 1998. godine, Europska unija donosi 2003. godine i direktivu o sudjelovanju javnosti u postupcima izrade planova i programa koji se odnose na okoliš te na izmjene Direktive o PUO radi usklađivanja s principima Arhuške konvencije (Directive 2003/35/EC of the European Parliament and of the Council providing for public participation in respect of the drawing up of certain plans and programmes relating to the environment and amending with regard to public participation and access to justice Council Directives 85/337/EEC and 96/61/EC).

Ova posljednja ja za temu koju obrađujemo najinteresantnija. U uvodnom dijelu navedene direktive opisuju se

pojmovi "javnost" i "zainteresirana javnost". Javnost je tako definirana kao jedna ili više fizičkih ili pravnih osoba i, u skladu s nacionalnim zakonodavstvom i praksom, njihove udruge, organizacije i grupe. Zainteresirana javnost je javnost pod utjecajem ili vjerojatnim utjecajem ili koja ima neki interes u postupcima okolišnog odlučivanja. Udrugama za zaštitu okoliša tom je direktivom priznat je status zainteresirane javnosti.

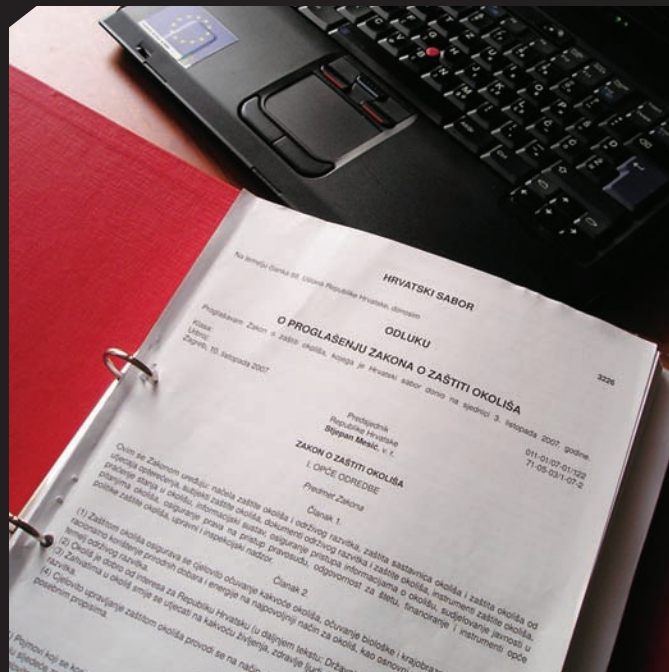
Minimalni zahtjev u pogledu sudjelovanja javnosti u postupcima procjene utjecaja definirani su na sljedeći način:

Javnost će putem javne obavijesti ili na neki drugi prikladan način, poput elektroničkih medija ukoliko su dostupni, biti obaviještena u ranoj fazi procesa okolišnog odlučivanja ili najkasnije u trenutku kad informacija realno postane dostupna o sljedećem:

- o zahtjevu investitora za pokretanjem postupka ishoda vanja potrebnih dozvola za projekt,
- o činjenici da se za predloženi projekt mora provesti postupak procjene utjecaja na okoliš,
- o svim podacima o tijelu nadležnom za provedbu postupka i donošenje odluka, o tijelima od kojih se mogu zatražiti i dobiti sve relevantne informacije ili kojima se upućuju pitanja i komentari, te o svim detaljima o vremenu na raspolaganju za dostavljanje pitanja i komentara,
- o prirodi same odluke i, gdje postoji, o nacrtu odluke,
- o mjestu i vremenu na kojima će javnosti relevantne informacije biti dostupne, te o detaljima mogućnosti sudjelovanja javnosti.

Javnost mora imati mogućnost sudjelovanja rano u postupku odlučivanja i na učinkoviti način odnosno davati komentare i mišljenja u trenutku kada su sve opcije još otvorene i, naravno, prije izdavanja lokacijske dozvole. Detalje o načinu informiranja javnosti (npr. dopisima unutar izvjesnog radijusa ili objavom oglasa u lokalnim novinama) i za konzultiranje zainteresirane javnosti (npr. pisane primjedbe ili javna diskusija) će utvrditi svaka država članica. Javnosti će na raspolaganje biti stavljena razumna količina vremena dovoljna za pripremu i djelotvorno sudjelovanje u okolišnom odlučivanju.

Novim Zakonom o zaštiti okoliša Republike Hrvatske koji je stupio na snagu 2007. godine, te Uredba o informiranju i sudjelovanju javnosti i zainteresirane javnosti u pitanjima zaštite okoliša, Uredba o procjeni utjecaja na okoliš i Uredba o procjeni utjecaja na okoliš planova i programa, proisteklima iz tog zakona, u hrvatsko su zakonodavstvo preneseni navedeni europski standardi sudjelovanja javnosti u okolišnom odlučivanju.

U hrvatsko su zakonodavstvo preneseni standardi sudjelovanja javnosti u okolišnom odlučivanju iz europskih direktiva.

3/ Kako unaprijediti sudjelovanje javnosti u postupcima procjene utjecaja na okoliš

Zašto se do sada nismo pomakli od primjene minimalnih zakonskih obaveza sudjelovanja javnosti?

Javnost je danas sklonija obrani svojih prava i interesa izvan službene procedure sudjelovanja javnosti, što dovoljno govori o odnosu i povjerenju prema postupcima procjene utjecaja na okoliš. Tome je svakako doprinio stari Pravilnik o procjeni utjecaja na okoliš. Slučaj projekta Družba-Adria vrlo dobro ilustrira njegove slabosti u dijelu koji se odnosi na sudjelovanje javnosti. Kampanja protiv tog projekta razvila se paralelno sa službenom procedurom PUO. Javnost je u svojim najrazličitijim oblicima više od tri godine konstantno prosvjedovala protiv tog projekta, a da službeno nikada nije bila uključena u proceduru. Pravilnik o PUO predviđao je sudjelovanje javnosti tek u vrlo kasnoj fazi samog postupka - koji u slučaju Družba-Adria nije nikad dostignut.

Dugogodišnje frustracije i nemogućnost stvarnog utjecaja na odlučivanje doveli su do toga da se proces PUO shvaća isključivo kao proces legitimiranja unaprijed donošenih odluka, a studija utjecaja na okoliš kao pravdanje zahvata, naročito zbog činjenice što troškove njene izrade snosi investitor. Iako je istina i da kapacitete javnosti da shvati okolišne probleme, da se uključi u proces donošenja odluka i kolektivno se angažira da bi doprinijela promjeni treba razvijati, ipak je to od svih uzroka neuspjeha sudjelovanja javnosti - onaj najmanji.

Od razloga zbog kojih Investitori nisu skloni sudjelovanju javnosti izdvojili bismo sljedeće;

- sudjelovanje javnosti pokvariti dobre odnose uspostavljene s lokalnom upravom,
- postoji rizik da na taj način projekt bude stavljen pod lupu javnosti,
- dobro organizirano sudjelovanje javnosti traje i košta,
- sudjelovanju javnosti pridaju se osobine ekstremizma (li-

jeganje pred buldožere, vezivanje za stabla itd.) s posljedica kašnjenja provedbe ili zaustavljanja projekta.

Minimalistički pristup sudjelovanju javnosti, kako investitora tako i tijela nadležnih za provedbu postupka PUO, temelji se na uvjerenju ili strahu da se njime stvaraju dodatni problemi odnosno da se postojeći problemi naglašavaju, da je neefikasno i beskorisno jer se i tako ne mogu zadovoljiti svi interesi. Postoji uvjerenje, u najboljem slučaju, da se suprotstavljanja mogu riješiti dobrom racionalnom odlukom ili da će se ljudi na kraju priviknuti na promjenu. U dobrom dijelu slučajeva ignoriranje javnosti temeljilo se na uvjerenju da javnost nema moć utjecati na nametnute odluke.

Toleriranje uloge javnosti

Dosadašnja iskustva mogli bismo nazvati i toleriranjem uloge javnosti. Osim gore navedenih razloga zbog kojih investitori nisku skloni dijalogu i konzultacijama s građanima, postoje i dodatni razlozi zbog kojih izrađivači studija utjecaj na okoliš i tijela nadležna za provedbu postupka PUO nevoljko daju građanima šansu. Radi se o predrasudi da javnost donosi loše, nestručne, neutemeljene odluke, te da nedovoljno koristi znanstvene informacije i tehničke analize. U osnovi tehnokratskog shvaćanja procesa donošenja odluka, kada je u pitanju procjena utjecaja na okoliš, svodi se na tvrdnju da je postupak PUO fundamentalno tehnički proces donošenja odluka, a da je sudjelovanje javnosti marginalni dodatak. Najviše što se očekuje od javnosti je da ne učini štetu tehnički doradoj odluci. Takav način odlučivanja, naravno, ne vodi računa o javnom interesu, interesu lokalne zajednice, transparentnosti odlučivanju i nužnosti za demokratskom procedurom. Stručnost tako postaje izgovor za izostanak odgovornosti prema građanima.

Investitori ne vide pozitivne strane sudjelovanja javnosti

Investitori ne vide pozitivne strane sudjelovanja javnosti jer mu nikada i nisu dali pravu šansu. Postoje, međutim, mnogi primjeri u zemljama s razvijenom praskom dobro organiziranog sudjelovanja javnosti koji potvrđuju sasvim suprotno: ranim i učinkovitim sudjelovanju građana u PUO

lakše se rješavaju problem nerazumijevanja, lakše se identificiraju problematične ili kontroverzne točke projekta u ranoj fazi planiranja i tako se lakše pristupa njihovom rješavanju. Uzimanjem u obzir stajališta lokalnog stanovništva i njihovih predloženih mjera zaštite izbjegavaju se "zaustavite projekt" kampanje, ali i okolišni problemi. Izmjene projekta koje se događaju u ranoj fazi planiranja jednostavnije su i jeftinije od izmjena koje je potrebno napraviti na u cijelosti razvijenom projektu. Dosadašnja iskustva (u svijetu) pokazuju da ukupna prednost otvorene javne rasprave i sudjelovanja javnosti daleko nadmašuje svoje troškove unatoč mogućim kašnjenjima i izdacima, koji su povezani s dobro organiziranim sudjelovanjem javnosti.

Dobro organizirano sudjelovanje javnosti je višestruko korisno

Pravo javnosti da bude informirana, da komentira i sudjeluje u odlučivanju o pitanjima koja imaju direktan utjecaj na kvalitetu njihovog života je jedno od temeljnih prava u demokratskim društvima.

Međutim, i sa stajališta privatnog investitora ili tijela javne vlasti koje poduzima neki zahvat, dobro organizirano sudjelovanje javnosti može biti višestruko korisno. Evo nekoliko razloga:

Može li javnost doprinijeti procesu odlučivanja?

Sudjelovanje može poboljšati kvalitetu planova ili projekata.

Je li javnost neophodna za primjenu/implementaciju? Može li blokirati proces odlučivanja ili implementacije?

Sudjelovanje javnosti može poboljšati implementaciju i spriječiti često skupe odgode ili odugovlačenja.

Je li javnost direktno pogođena i ima li direktan interes u pitanjima o kojima se odlučuje?

Sudjelovanje javnosti ima i svoju "moralnu" stranu, upotpunjuje predstavničku demokraciju i štiti prava građana.

Je li sudjelovanja građana zakonom propisano?

Sudjelovanje građana organizira se da se zadovoljili zakonski propisi.

Postoji li jaz između građana i politike(čara)?

Sudjelovanjem javnosti promovira se aktivno građanstvo.

Što doprinosi uspjehu sudjelovanja javnosti

Svako je sudjelovanje javnosti jedinstveno. I premda se standardizirani obrasci ne mogu prilagoditi svakoj situaciji, sljedeći standardni pristup i principi mogu se primijeniti pri oblikovanju svakog postupka sudjelovanja javnosti:

1. OTVORENOST - načelo "otvorenosti" znači da se ne donose jednostrane odluke, da svi akteri imaju mogućnost utjecati na donošenje odluke, te da proces odnosno suradnja donosi korist svima.

2. ZAŠTITA TEMELJNIH VRIJEDNOSTI - otvorenost nije dovoljna da bi se javnost zainteresirala za sudjelovanje. Ako

postoji sumnja da će predloženim zahvatom biti dovedena u opasnost njihova dosadašnja kvaliteta života ili identitet, akteri zainteresirane javnosti neće se odazvati pozivu za sudjelovanjem. U slučaju da su se uključili, a iz samog procesa shvatili navedene prijetnje, trudit će se poništiti sam proces. Svi akteri moraju osjećati povjerenje da njihove temeljne vrijednosti neće biti dovedene u pitanje, bez obzira na rezultat procesa odlučivanja.

3. SMISAO - pretjerano skupa, tehnički neizvediva ili rješenja koja nikog ne zadovoljavaju nemaju nikakvog smisla. Proces sudjelovanja javnosti mora biti organiziran na način da se garantira njegova smislenost - na primjer uključujući (nezavisne) stručnjake za teme o kojima je riječ, koji će akterima dati podršku u vidu savjeta o izvedivosti predloženih alternativa i njihovih posljedica. Proces odlučivanja kojim je odabrana najbolja od više razvijenih alternativa za pojedini zahvat ozbiljniji je i uvjerljiviji od onog koji je razvio samo jednu alternativu.

Drugim riječima, uspjehu sudjelovanja javnosti doprinijet će spremnost na suradnju tijela nadležnog za provedbu PUO, motivacija sudionika (optimizam, ambicija) i kvaliteta odlučivanja (komunikacije i dijaloga).

Prema Programu za okoliš UN-a, preduvjeti za učinkovito sudjelovanje javnosti su:

- Identifikacija grupa ili pojedinaca zainteresiranih za ili potencijalno ugroženih/pogođenih predloženim projektom
- Pružanje pravovremene, relevantne, precizne i razumljive informacije
- Uspostavljanje dijaloga između odgovornih za donošenje odluka i onih koji će tim odlukama biti pogođeni
- Asimilacija primjedbi javnosti u odluku
- Povratna informacija za javnost o poduzetim koracima i na koji je način javnost utjecala na konačnu odluku

Praktični savjeti za organiziranje sudjelovanja javnosti u postupcima PUO

Lokalna zajednica - zainteresirana javnost

Lokalna zajednica je pod najvećim utjecajem, a od zahvata često ima najmanju korist. Zahvati u prostoru ili projektu poduzimaju se ili zbog neke tržišne mogućnosti ili zbog potreba zajednice. I u jednom i u drugom slučaju potrebno je ispitati i razgovarati, i to prije nego li se započne s procesom planiranja, o prihvatljivoj razini promjena za lokalnu zajednicu, ali i o podjeli dobiti odnosno o ustupcima lokalnoj zajednici. Jer upravo će lokalna zajednica morati živjeti s posljedicama odluke.

Podpićan, tvornica Rockwool, 2007.-2008. godine - lokalna zajednica je pod najvećim utjecajem, a od zahvata često ima najmanju korist.

Vrlo često zbog nemogućnosti djelotvornog sudjelovanja u procesu odlučivanja tj. nepostojanja participativne demokracije u okviru postojećih mehanizama, ljudi se u

lokalnoj zajednici udružuju u građanske inicijative ili osnivaju udruge s ciljem suprotstavljanja nametnutim interesima, rješenjima ili odlukama. Njihova spremnost na uključivanje u procese sudjelovanja na taj se način smanjuje ili nestaje. Jedini način da se takav oblik suprotstavljanja ili konflikata spriječi je da se javnost uključi u planiranje i odlučivanje u najranijoj fazi, kada se planovi i projekti mogu još uvijek bitno mijenjati, te da se u odluku zaista i asimiliraju interesi lokalne zajednice.

Identifikacija zainteresirane javnosti

Jedno od najtežih pitanja je što je javnost. Bilo da se radi o centru za gospodarenje otpadom, dalekovodu, terminalu za ukapljeni plin ili bilo kakvom drugom zahvatu u okoliš koji je potrebna procjena utjecaja na okoliš, prvi korak u organizaciji sudjelovanja javnosti je identifikacija aktera. Akteri "sudjelovanja javnosti" su svi oni koji u specifičnom slučaju imaju neki interes; pojedinci ili organizacije pozitivno ili negativno pod utjecajem nekog projekta. Ključna pitanja u identifikaciji zainteresirane javnosti su sljedeća (Harmonizing collaborative planning - Learning together to manage together, vidi popis literature):

- Tko su glavni akteri "zainteresirane javnosti"?**
- Kakvi su njihovi međusobni odnosi ?**
- Postoje li bilo kakvi sukobi?**
- Na koji način shvaćaju problem?**
- Za što su zabrinuti i kako mogu biti motivirani za sudjelovanje?**

Važno je da svi relevantni akteri sudjeluju u proceduri. Zbog toga je potrebno izraditi popis aktera. Preliminarni popis aktera, koji može izraditi jedinica lokalne/regionalne samouprave na čijem se području planira zahvat, može se nadopunjavati sljedećim koracima :

- Izrada preliminarnog popisa mogućih aktera (zainteresirane javnosti)
- Pozivanje odabranih aktera za pomoć u daljnjoj identifikaciji aktera (taj posao mogu odraditi i unajmljeni konzultanti)

- Utvrditi postojeća (različita) viđenja problema
- Identificirati razloge zabrinutosti pojedinih aktera.
- Procijeniti resurse na raspolaganju akterima (informacije, vještine, vrijeme, sredstva, moć itd.)

U izradi popisa pripadnika zainteresirane javnosti može pomoći i tablica identifikacije poput sljedeće:

<i>Akter</i>	<i>Interes u projektu</i>	<i>Utjecaj na projekt / donošenje odluka</i>	<i>Relativna važnost</i>

Na opisani se način ujedno analizira i kontekst u kojem se zahvat planira. Svaki zahvat smješta se u određeni ne samo fizički, nego i kulturni, socijalni ili politički kontekst koji utječe na proces donošenja odluka. U našoj će zemlji, na primjer, zbog dosadašnjih loših iskustva javnost zasigurno pokazati skepticizam u pogledu rezultata vlastitog angažmana u jednom takvom procesu. Ako se zaista želi javnost na smisleni način uključiti u odlučivanje, u fazi identifikacije aktera i nagovaranja da se uključe u proces bit će potrebno uložiti nešto više truda. Da bi se osigurala zadovoljavajuća razina sudjelovanja, potrebno je jasno iznijeti zainteresiranoj javnosti da se radi o mogućnosti da ostvare neke od svojih zahtjeva i interesa, tj. da sudjelovanjem mogu ostvariti korist za sebe. Praksa koja se svodila na objavljivanje oglasa u novinama s pozivom na javni uvid, koja je do sada služila kao alibi za provedeno minimalno zakonom propisano sudjelovanje javnosti, trebala bi se pretvoriti u ozbiljnu analizu sudionika i njihovih stavova te veći angažman u organiziranju njihovog sudjelovanja u procesu donošenja odluka.

Organizirani birokratski proces bi primjenom najboljih principa sudjelovanja javnosti trebao prerasti u sudioničko

planiranje i odlučivanje. Legalna procedura, ona koja samo zadovoljava uvjete postavljene zakonskim propisima, trebala bi postati procedura koja ima legitimitet zarađen smislenim sudjelovanjem javnosti.

Organizacija sudjelovanja javnosti

Dobro organizirano sudjelovanje javnosti obuhvaća primjereno i dostatno informiranje, planiranje sudjelovanja javnosti i financijsku podršku sudjelovanju. Plan sudjelovanja treba uključiti identifikaciju aktera, vremenski okvir, tehnike i metode koje će se primijeniti, proračun, mjesta zbivanja, te pristup komentarima i primjedbama javnosti.

Veliku pažnju treba posvetiti jednom od temeljnih principa sudjelovanja, a to je rano uključivanje javnosti u postupak PUO. Uobičajena metoda identifikacije problema odnosno uzroka zabrinutosti su upitnici, intervjui ili drugi slični načini prikupljanja informacija. Iscrpna informacija o projektu, dostupna i razumljiva svima, najlakše će se zainteresiranoj javnosti omogućiti putem dobro pripremljene prezentacije, paralelno uz distribuciju tiskanih materijala s opisom zahvata i plasiranjem informacije putem web stranica. Trebalo bi osigurati kontinuiranu mogućnost interakcije na relaciji javnost-nositelj zahvata-tijela nadležna za provedbu postupka PUO i brze odgovore na postavljena pitanja kao i redovite informacije o izmjenama projekta. Direktna komunikacija s nositeljem zahvata (najbolje je kada se radi o direktnoj komunikaciji s nekim od voditelja ili managera) bi trebala rezultirati asimilacijom komentara ili primjedbi u planiranje projekta odnosno prikladnim izmjenama.

Prema principima najbolje prakse, koje je razvila Međunarodna organizacija za procjenu utjecaja na okoliš - IAIA (vidi Dodatak na kraju teksta), javnost bi u postupak trebalo uključiti u ranoj fazi, prije nego li se bilo koja važna odluka donese, i prema pravilima tijekom cijelog postupka. Time se doprinosi izgradnji povjerenja među sudionicima postupka procjene utjecaja, daje se više vremena za sudjelovanje javnosti, poboljšava se analiza zajednice, poboljšavaju se postupci utvrđivanja potrebe za procjenom utjecaja (screening) i utvrđivanja sadržaja studije utjecaja na okoliš (scoping), povećavaju se mogućnosti izmjene pro-

jekta u skladu s komentarima i mišljenjima prikupljenima za vrijeme postupka sudjelovanja javnosti, smanjuje se rizik glasina, a povećava ugled investitora. Tijelima nadležnima za izdavanje suglasnosti dobro provedeno sudjelovanje javnosti omogućava veću sigurnost u ispravnost donesene odluke.

Svi sudionici procesa procjene utjecaja trebali bi poznavati ciljeve, pravila i način organizacije procedure kao i očekivane rezultate sudjelovanja javnosti. Time se povećava vjerodostojnost samog procesa u očima svih sudionika. Budući da konsenzus nije uvijek moguć, u postupku sudjelovanja javnosti treba naglasiti razumijevanje i poštivanje vrijednosti i interesa svih sudionika i fokusirati se na dijelove projekta o kojima je moguće pregovarati i koji su važni za postupak donošenja odluka.

Javnost bi trebalo podržati u njenoj želji za sudjelovanjem putem primjereno pruženih informacija o samom zahvatu i načinu sudjelovanja javnosti, uz pravedni i ravnomjerni pristup sredstvima i financijskoj pomoći. Izgradnja kapaciteta, facilitacija i pomoć mora biti pružena naročito onima koji nemaju mogućnost sudjelovanja.

Sudjelovanje javnosti trebalo bi se događati u naprikladnijem trenutku procesa donošenja odluka za svaki zahvat (npr. u trenutku kada se donose politike, planovi, programi ili na projektnoj razini). Javnost bit trebala biti pozivana redovito, s naglaskom na pravo vrijeme za uključivanje. Budući da sudjelovanje javnosti zahtijeva resurse (ljudske, financijske, vrijeme) za sve sudionike postupka procjene utjecaja, optimalizacija vremena i mjesta sudjelovanja javnosti osigurava veću želju za sudjelovanjem.

Građani na koje će utjecati neki zahvat te oni koji su zainteresirani za sudjelovanje, bez obzira na etničko porijeklo, spol ili razinu dohotka, trebaju imati pristup svim relevantnim informacijama. Informacije bi trebale biti dostupne laicima (nestručnim osobama) čije je sudjelovanje potrebno za procjenu prijedloga (npr. opis projekta, izvještaj i zaključak). Te bi nestručne osobe trebale prisustvovati relevantnim radionicama, sastancima i raspravama povezanim s postupkom procjene utjecaja. Informacije i facilitacija za takve oblike sudjelovanja javnosti trebala bi biti osigurana.

Sudjelovanje javnosti mora se pridržavati utvrđenih etičkih i moralnih pravila te pravila struke. Sudjelovanje javnosti koje facilitira neutralna osoba doprinosi nepristranosti procedure kao i pravednost i jednakost u pravu na informaciju. Osim toga, povećava povjerenje javnosti koje olakšava izražavanje stavova, smanjuje napetosti, rizik konflikata među sudionicima i mogućnost korupcije. Preporuča se izrada etičkog kodeksa ponašanja.

Metode komunikacije

Navikli na obavijest o početku javnog uvida u novina, mogućnost uvida u studiju utjecaja na okoliš, štu prezentaciju i pisanje uzaludnih primjedbi kao jedine instrumente informiranja i sudjelovanja, nismo ni svjesni koliko su brojni mogući instrumenti kojima bi se osiguralo djelotvorno informiranje (pružanje informacija) i sudjelovanje (uzimanje udjela u aktivnostima). Ovdje ćemo ih samo nabrojati:

- javnost se, osim oglasom u novinama, može informirati putem letaka, biltena, brošura, postera, video medija i putem interneta,
- o razvojnom se projektu od najranije faze mogu organizirati predstavljanja i uz pomoć fotografija, skica, simulacija u prostoru,
- ispitati mišljenje, stavove, razloge zabrinutosti lokalne javnosti može se putem anketa, upitnika, intervjua, organiziranim zajedničkim šetnjama lokacijama budućeg zahvata, organiziranjem sastanaka s predstavnicima zainteresirane javnosti,
- otvoreni telefoni za sva pitanja, u idealnom slučaju mogućnost direktnog kontakta s nekom od odgovornih osoba investitora,
- učešće u aktivnostima može se osigurati putem sastanaka ili organiziranjem konzultacijskih ili radnih grupa,
- studije utjecaja na okoliš mogu biti dostupne na internetu, u javnim prostorima poput gradskih knjižnica i čitaonica, sažeci mogu biti tiskani i distribuirani lokalnoj javnosti;

trebalo bi osigurati i mogućnost kupnje tiskanih primjeraka cjelovitog teksta studije po prihvatljivim cijenama,

- politika otvorenih vrata prije i tijekom cijele procedure PUO.

Najvažnije pri tome je da dijalog integriran u proceduru PUO dovede do stvarnog utjecaja na proces donošenja odluka. Treba poslušati sva mišljenja, treba ozbiljno razmotriti razloge zabrinutosti svih aktera, treba voditi računa i o interesima onih koji ih nisu sami u stanju zagovarati.

Treba razlikovati 4 razine uključivanja javnosti u postupak donošenja odluka:

1. Informiranje - ili jednosmjerni protok informacije od nositelja zahvata/tijela nadležnog za provedbu postupka i odlučivanje prema javnosti.

2. Konzultiranje - dvosmjerni protok informacija između javnosti i nositelja zahvata koji omogućava javnosti da iznese svoje stavove o predloženom zahvatu.

3. Sudjelovanje - interaktivna razmjena između javnosti i nositelja zahvata koja obuhvaća zajedničku analizu i usuglašene zaključke o prijedlogu zahvata i njegovom utjecaju.

4. Pregovaranje - "licem u lice" između ključnih aktera zainteresirane javnosti i nositelja zahvata s ciljem izgradnje konsenzusa putem obostrano prihvatljivog rješenja (na primjer dogovorom o mjerama ublažavanja negativnog utjecaja i kompenzacijskim mjerama).

4/ Loša praksa - dobra praksa

Dobrih primjera djelotvornog participativnog odlučivanja u našoj zemlji za sad nema. To će predstavljati otežavajuću okolnost za sve one koji se budu odlučili na organizaciju jednog takvog procesa u svojoj zajednici. Pioniri participativnog odlučivanja o pitanjima iz područja zaštite okoliša neće imati laki zadatak jer, osim iskustava iz prakse, ne postoji ni literatura, smjernice, obučeni javni službenici, konzultanti itd. Država, zaokupljena usklađivanjem hrvatskog s europskim zakonodavstvom, nije započela s poticanjem tih procesa.

No, bez obzira na nedostatak primjera dobre prakse i podrške, u Istri, županiji u kojoj ima sjedište naša organizacija, zamijetili smo prve korake u pravcu participativnog odlučivanja u lokalnim zajednicama. Mala Općina Višnjan s oko 2500 stanovnika poslala je svim stanovnicima dopis na kućne adrese s opisom jednog razvojnog projekta i pozivom na njegovo predstavljanje da bi se mogle zatražiti izmjene Prostornog plana Istarske županije. Mjesno kino nije moglo primiti sve zainteresirane koji su se odazvali pozivu. To bi u jednoj idealnoj proceduri PUO bi dobar početak - upoznati javnost s prijedlogom projekta prije započinjanja samog postupka. Trebalo bi uslijediti prepoznavanje aktera zainteresirane javnosti, pomoć u artikuliranju njihovih interesa, uspostavljanje direktne i kvalitetne komunikacije i uključivanje javnosti u proces (pre)oblikovanja projekta.

Još bolji primjer participativnog odlučivanja o razvoju općine, jedinstven vjerojatno ne samo u Hrvatskoj, predstavlja Općina Bale s oko 1100 stanovnika. Prenosimo neke recentne članke s web portala koji opisuju aktivnosti u posljednje 4 godine u toj maloj istarskoj općini:

“Udruga građana Mon Perin osnovana je 2004. godine s ciljem okupljanja mještana Bala, koji su vlastitim doprinosom, iskustvom i znanjem željeli pokrenuti razvoj općine Bale na osnovi resursa i potencijala, ljudskih i materijalnih, s kojima raspolaže ova općina, a polazeći pritom od potrebe rješavanja stvarnih problema i utvrđivanja razvojnih prioriteta lokalne zajednice. Građani koji su se angažirali u radu Udruge svojim su aktivnostima pokazali namjeru da se izravno uključe u osmišljavanje i predlaganje projekata i

PUBLIC PARTICIPATION IN ENVIRONMENTAL DECISION-MAKING

THEY WOULD

...IF THEY COULD

WHY PARTICIPATE?

Southern African Development Community (SADC) countries provide many opportunities for the public, communities and civil society organisations to participate in environmental decision-making. These opportunities are conferred through domestic and international laws and conventions.

When civil society and your community participate in environmental decision-making, community issues are catered for in the development planning process, and good governance is strengthened.

HOW CAN I PARTICIPATE?

It is important to know what your own rights and opportunities are with respect to being able to participate in decision-making. There are many international, national, regional and local laws, policies and conventions that describe your rights to participate in the development planning process.

You can exercise these rights through a number of methods such as community meetings, letter writing, communicating by telephone, fax, community radio, newspapers and if available, the Internet. The Calabash Project of the Southern African Institute for Environmental Assessment has completed a guide for communities on the rights and opportunities you have to participate in environmental decision-making in the SADC region. Many other participation tools have also been developed.

WHERE DO I START?

Find out who your environmental governance stakeholders are in your community, region, state, province or country. Introduce yourself and your organisation or community to them. Find out about their responsibility areas and how your organisation can become involved and assist in decision-making. Use the Calabash "A One Stop Participation Guide" for ideas.

Contact the Centre for Public Participation, South Africa, for advocacy training and support.

WHO CAN I CONTACT?

To get more detailed information on how to participate in environmental governance and decision-making please contact:

 <p>Southern African Institute for Environmental Assessment - Calabash Project PO Box 6322, Aussenpostplatz, Windhoek, Namibia Tel: +264 61 220579, Fax: +264 61259183 Website: www.saias.com E-mail: Peter.Tarr@saias.com</p>	 <p>Centre for Public Participation (CPP) Pod 7 & 8, Office Suite 801, Inshukho Junction 750 Francien Road, Durban, 4001, South Africa PO Box 30191, Morningside, 4058, South Africa Tel: (+21) 31 261 9001, Fax: (+27) 31 261 9059 Website: www.cpp.org.za, E-mail: info@cpp.org.za</p>	
--	--	--

Južnoafrička republika, Centar za sudjelovanje javnosti - primjer dobre prakse poticanja sudjelovanja javnosti

Višňjan, ožujak 2008. - prezentacija razvojnog projekta Općine pred zainteresiranom lokalnom javnošću u Višňjanu

inicijativa usmjerenih prema lokalnoj samoupravi odnosno nositeljima vlasti u općini Bale te da na taj način i sami postanu nositelji gospodarskog razvoja i društvenog oživljavanja ove Općine.

Iskustva stečena u prethodne četiri godine, a osobito postignuti rezultati, pokazuju da je udruga spomenutih pristupom uspjela okupiti građane različitih struka, znanja i interesa koji aktivno sudjeluju u oblikovanju ideja i realizaciji razvojnih planova i programa. Naime, polazeći od i inicijativa

i aktivnosti udruge Mon Perina, koji čine pokretačku jezgru, započeta je realizacija gospodarskih projekata trgovačkog društva Mon Perin kao okosnice gospodarskog jačanja Općine, osnovana je poljoprivredna zadruga, a pokrenut je i niz poduzetničkih poduhvata samih Baljana ali i vanjskih investitora. Istovremeno, zaslugom ove Udruge prišlo se realizaciji projekata usmjerenih na povećanje društvenog standarda stanovnika Bala, kao što je izgradnja nove škole, suvremene sportske dvorane, dječjeg vrtića, povećani su

skrb i osigurane financijske potpora umirovljenicima, djeci, đacima i studentima, pokrenute su mnogobrojne aktivnosti na kulturnom, sportskom planu, i slično.

Najnovija inicijativa udruge Mon Perin koja je podržana i prihvaćena od strane lokalne vlasti odnosi se na program gradnje 120 stambenih objekata za potrebe mladih obitelji iz Bala uz posebne uvjete. Udruga Mon Perin u svom je radu, polazeći od ideje zajedništva i otvorenosti kao temeljnih načela djelovanja, uspjela motivirati građane u postizanju sinergije i konsenzusa oko budućih pravaca i planova razvoja općine, te dobiti njihovo povjerenje i podršku." (izvor: www.barkun.hr)

"Uz konsenzus svih stranaka Cuccurin (op.a. pokretač inicijative) na neki način provodi projekt pretvaranja općine u funkcionalnu poduzetničku strukturu koja bi trebala funkcionirati na principima održivog razvoja i racionalnom korištenju prirodnih resursa baljanskog priobalja. S grupom istomišljenika inicirao je projekt Mon Perin, koji uključuje aktivnosti udruge Mon Perin i istoimene tvrtke osnovane potkraj 2005. godine, čiji su osnivači građani Bala, Općina Bale i "prijatelji Bala", kako se nazivaju osobe koje nisu stanovnici općine, a izrazile su želju da sudjeluju u projektu... No Cuccurin naglašava kako je najveća korist Mon Perina to što se stvorilo zajedništvo, ali i što se dokazalo da se mogu stvoriti uvjeti za održivi razvoj i da se ljudi mogu potaknuti, polazeći od specifičnosti svake lokalne sredine kroz afirmaciju tradicionalnih vrijednosti" (izvor: www.labin.com). Treba još dodati da je prostorni plan općine usvojen konsenzusom, a njime je, između ostalog, onemogućena gradnja u priobalju - gradnja se dopušta tek na 600 metara od mora.

Premda se svakako radi o primjerima dobre prakse, ipak se ne radi o dobroj praksi sudjelovanja javnosti u postupcima PUO. Budući da takvih u nas i nema, uzet ćemo jedan primjer loše prakse i ukazati na sve negativnosti, propuste te na posljedice uobičajenog stava investitora, tvrtke koja je izradila studiju utjecaja na okoliš i tijela nadležnog za provedbu postupka PUO.

Studija slučaja loše prakse - Nesudjelovanje javnosti u odlučivanju o Županijskom centru za gospodarenje otpadom u Istarskoj županiji (2007.- 2008.)

Ovaj je slučaj vrlo dobar primjer uobičajenog zanemarivanja temeljnih i operativnih principa sudjelovanja javnosti s "klasičnim" posljedicama. Iznijet ćemo kronologiju događaja s opisom propusta:

- 1993. Izrađena je Prethodna studija utjecaja na okolinu za lokaciju sanitarne deponije Općine Pula. U njoj se analiziralo 12 potencijalnih lokacija, sve u okolici Pule, od kojih su se 3 smatrale primjerenima, a "Kaštijun" je ocijenjen kao najbolji od te 3 zbog najmanjih troškova i manjeg potencijalnog otpora lokalnog stanovništva. (Izvor: Studija utjecaja na okoliš ŽCGO Kaštijun, 2007.) **Javnost nije sudjelovala u izradi navedene Studije, Prethodna Studija izrađena za potrebe grada Pule navedena je kao osnova za odabir najpovoljnije lokacije za županijski centar za gospodarenje otpadom, premda se ni jedna analiza druge potencijalne lokacije izvan Pule ne spominje niti je ikada prezentirana javnosti.**
- 1996. Izrađena je Studija gospodarenja otpadom za Istru i Primorsko-goransku županiju. Kaštijun je potvrđen kao ekonomski pogodna lokacija, ali s napomenom da "mora biti sprovedena daljnja detaljna hidrogeološka analiza područja u svrhu odgovarajuće procjene utjecaja na okoliš". Spomenute dodatne analize nikad nisu izvedene. Zainteresiranoj javnosti ta Studija nije nikada prezentirana. **Javnost nije informirana pravovremeno (u ranoj fazi) i na zadovoljavajući način o prijedlogu koji može utjecati na njihove živote i način na koji si osiguravaju sredstva za život. Javnost je isključena iz strateške razine donošenja odluka, utjecaj strateških odluka na okoliš nije procijenjen.**
- 2002. usvojen je Prostorni plan Istarske županije te je na temelju Studije iz 1996. lokacija Kaštijun označena kao budući centar za odlaganje i obradu otpada – ali samo kao lokacija, bez naznaka o veličini, količinama otpada koji će se obrađivati i odlagati, ni tehnologiji koja će se koristiti. Općine i gradovi u Istarskoj županiji dali su suglasnost ovakvom prostornom planu ne sluteći na koji način će ta suglasnost u budućnosti biti zloupotrijebljena. **Javnost nije na primjereni način informirana, neinformiranost onemogućava kvalitetno sudjelovanje u odlučivanju o strateškim pitanjima.**

- U prosincu 2007. Istarska županija i Grad Pula su po prvi put (u okviru javne rasprave o izrađenoj Studiji utjecaja na okoliš) javnosti pružaju detaljne informacije o Centru za gospodarenje otpadom u Istarskoj županiji na lokaciji Kaštijun: veličinu objekta, količine otpada koji će se tu dovoziti i trajno odlagati, tehnologiju koja će se koristiti. Susjedna i najviše zabrinuta općina Medulin tada je po prvi puta informirana o konkretnim planovima i detaljima projekta. Nikada do tada nije konzultirana, kao ni lokalno stanovništvo o projektnom prijedlogu niti je javnosti o tome imala prilike raspravljati. **Kasno uključivanje javnosti u postupak odlučivanja.**

- Nije napravljena ni procjena utjecaja na gospodarstvo i socijalnu stabilnost područja na kojem su u tijeku velika ulaganja u turizam i druge gospodarske grane nekompatibilne s neposrednom blizinom ŽCGO. **Reducirani sadržaj Studije utjecaja na okoliš.**

- Javna rasprava je provedena tijekom 3 tjedna u prosincu 2007. i, na zahtjev građana, dodatno tijekom 2 tjedna u siječnju 2008. Tijekom svih javnih rasprava sudionici su jednoglasno izrazili protivljenje lokaciji planiranog ŽCGO i zamjerali nadležnima što lokalno stanovništvo nikada nitko nije informirao o planovima pravovremeno. Također, sudionici su se većinom izjasnili i protiv planirane tehnologije koja podrazumijeva proizvodnju goriva iz otpada za koje bi se koristilo 35% ulaznog komunalnog otpada. To je gorivo namijenjeno spaljivanju u cementarama. Alternativne lokacije u novije vrijeme nisu uopće razmatrane. **Alternative nisu ponuđene - nema mogućnosti utjecanja na izmjene projekta. Budući da nije promicana suradnja i konsenzusni način odlučivanja, stvorio se konflikt. Nema pokušaja asimilacije konfliktnih perspektiva i vrijednosti u proces odlučivanja. Postupak PUO svodi se na uobičajeno objavi- obrani-odluči.**

- Na sudjelovanje u javnoj raspravi građani su pozvani putem oglasa u javnim glasilima i jednim dodatnim člankom (na upit novinara). Stoga je na prvoj, od ukupno 4 javne rasprave, sudjelovao mali broj ljudi. Na svakoj sljedećoj, zahvaljujući intenzivnoj kampanji informiranja Zelene Istre, sve boljem samoorganiziranju i samoinformiranju građana, sudjelovalo je sve više ljudi (na posljednjima je bilo preko 100 građana). **Nije identificirana zainteresirana javnost, informacije o**

projektu bile su nedovoljne, prezentacije same Studije nezadovoljavajuće.

- Javnosti je tijekom javne rasprave rečeno da može sudjelovati u odlučivanju samo na način da predloži dodatne mjere monitoringa, na što su građani burno negativno reagirali i tražili od nadležnih stvarnu raspravu, a ne "formalnu". Lokalna zajednica se žestoko protivila lokaciji novog Centra za gospodarenje otpadom i osjeća se prevarenom. **Zainteresirana javnost shvaća da nema mogućnost utjecati na odlučivanje, osniva građansku inicijativu i započinje kampanju "zaustavite projekt" ili "samo preko mene mrtvog".**

- U siječnju 2008., lokalna vlast Općine Medulin, u strahu od mogućih negativnih posljedica po lokalno gospodarstvo, suprotstavlja se projektu uz podršku lokalnog stanovništva i traži izmjenu Prostornog plana Istarske županije. **Povijesna, kulturna, okolišna, politička, gospodarska i društvena pozadina zajednice koja će biti pogođena zahvatom nije se poštivala, njene vrijednosti su ignorirane.**

- Osim usmenog izražavanja nezadovoljstva, građani i novoformirana lokalna građanska inicijativa uputili su službene primjedbe na SUO Kaštijun. Primjedbe su upućene i Ministarstvu zaštite okoliša, prostornog uređenja i graditeljstva, koje ih je ocijenilo "paušalnim i nestručnim" i ignoriralo. **Predrasuda da javnost donosi loše, nestručne i neutemeljene odluke na taj je način potvrđena. Takav stav i način odlučivanja, naravno, ne vodi računa o javnom interesu, interesu lokalne zajednice, transparentnosti odlučivanju i nužnosti za demokratskom procedurom. Stručnost tako postaje izgovor za izostanak odgovornosti prema građanima.**

"Paušalnim i nestručnim" primjedbama građani, lokalna uprava i novoosnovana lokalna inicijativa građana zahtijevaju da se:

- izrade analize drugih potencijalnih lokacija za smještanje Županijskog centra za gospodarenje otpadom koji ne bi imao negativan utjecaj na okoliš, zdravlje ljudi i gospodarstvo.

- izrade analize drugih potencijalnih tehnologija obrade otpada primjerenih Istarskoj županiji, koje ne proizvode RDF te daju prednost recikliranju i kompostiranju, a ne spaljivanju.

- pristupi cjelovitom planiranju županijskog sustava gospodarenje otpadom prema hijerarhiji gospodarenja otpadom, usklađenom sa najnovijim ciljevima za minimalne postotke reciklaže Europske unije (nova direktiva o otpadu je u pripremi za usvajanje 2008.). Taj sustav mora uključivati edukaciju o smanjenju stvaranja otpada i reciklaži na svim razinama, ne samo građana.
- u odlučivanje o lokaciji i tehnologiji STVARNO ne uključi javnost, posebno one lokalne zajednice koje će trpjeti najviše negativnih posljedica i koje će biti direktno izložene riziku (zdravstvenom, ekološkom i ekonomskom) - u skladu s europskom praksom.
- Tijekom 2008. očekuje se konačna ocjena Komisije za ocjenu SUO Kaštijun. **Zahvat je potrebno mijenjati s obzirom na rezultate postupka sudjelovanja javnosti. Potrebno je osigurati izvještavanje i povratnu informaciju svim sudionicima u procesu, naročito o tome na koji je način njihov doprinos asimiliran u postupak donošenja odluke.**

Pula, prosinac 2007. godine - Studija o utjecaju na okoliš Županijskog centra gospodarenja otadom "Kaštijun" na javnom uvidu na stolici na okretištu stubišta hodnika zgrade gradske uprave (Studija je špagom vezana za naslon stolice)

5/ Kako dobar propis o procjeni utjecaja na okoliš pretvoriti u lošu praksu

Dobro zakonsko rješenje koje regulira minimalni sadržaj i obaveze uključivanja javnosti u proceduru PUO nije garancija kvalitete sudjelovanja i uključivanja u proces odlučivanja. Kvalitetu može osigurati samo primjena najbolje prakse na tom polju, koja nadilazi obaveznu birokratsku proceduru. To će se početi događati kada javna uprava shvati nužnost i dugoročnu korist transparentnog rada i djelovanja u javnom interesu, a investitori odgovornost prema zajednici i načela održivog razvoja. Do tada će se, i uz najbolje propise, ponavljati loša praksa manje ili više otvorenog isključivanja javnosti iz procesa procjene utjecaja na okoliš. Evo nekoliko njenih osnovnih sastojaka :

- isključivanje javnosti iz strateške razine donošenja odluka
- reduciranje obaveznog sadržaja studija utjecaja na okoliš / isključivanja lokalne javnosti iz postupka utvrđivanja sadržaja studija utjecaja na okoliš
- odvajanje projekta od njegovih učinaka (da veza ne bude jasna)
- kontroliranje i utjecanje na rad povjerenstava za procjenu studija utjecaja na okoliš
- obećanja o mjerama ublažavanja utjecaja na okoliš za koje se zna da su u praksi neprovediva
- skrivanje problematičnih dijelova projekta, onemogućavanje ili otežavanje pristupa javnosti cjelovitoj studiji utjecaja na okoliš i drugim dokumentima povezanim s projektom
- izdvajanje manje sredstava za izradu studije utjecaja na okoliš i sudjelovanje javnosti nego što je potrebno
- stvaranje minimalnih mogućnosti za iskazivanje mišljenja javnosti

- ignoriranje ili zanemarivanje vrijednosti u lokalnoj zajednici.

*Niska kultura participativnog odlučivanja će i do-
voljno artikulirane nove zakonske propise učiniti ned-
jelotvornima i cijeli se postupak PUO, kao i do sada, može
svesti na objavu informacije u medijima ili web stranici do-
nositelja odluka s pozivom javnosti na sudjelovanje, koje
se, ako se i dogodi, neće uzimati u obzir ili poštivati. I spri-
ke će uvijek biti iste: sudjelovanje javnosti je prepreka brzom
i racionalnom odlučivanju i zahtijeva veliki napor, skepsa
u pogledu mogućnosti javnosti da donese dobru odluku,
pomanjkanje znanja i vještina u oblikovanju i vođenju
participativnih procesa zbog nedostatka primjera dobre
prakse.*

*Rovinj, ožujak 2008. godine - Javni uvid u Studiju utjecaja na okoliš cil-
janog sadržaja za zahvat izgradnje magistralnog plinovoda Vodnjan-
Umag u predvorju zgrade rovinjske gradske uprave.*

*Na javnoj prezentaciji Studije 17. ožujka 2008. bili su predstavnici medija
i 5-6 zainteresiranih građana, među njima nitko od " 856 stanovnika na
području koje se smatra zonom utjecaja magistralnog plinovoda". Zar ne
bi svi ti stanovnici ipak na vrijeme trebali saznati da će se plinovod gra-
diti kraj njihovih domova ili na njihovim poljoprivrednim zemljištima?*

6/ Dodatak

*International Association for Impact Assessment -IAIA,
Fargo USA, www.iaia.org,
Serija posebnih publikacija br. 4, kolovoz 2006.*

SUDJELOVANJE JAVNOSTI Međunarodni principi najbolje prakse

André P., B. Enserink, D. Connor and P. Croal

SUDJELOVANJE JAVNOSTI MOŽE SE DEFINIRATI KAO UKLJUČIVANJE POJEDINACA I GRUPA LJUDI U PROCES DONOŠENJA ODLUKA, BEZ OBZIRA UTJEČU LI TAKVE ODLUKE NA NJIH NA POZITIVAN ILI NEGATIVAN NAČIN, I JESU LI ZAINTERESIRANI ZA PREDLOŽENI PROJEKT, PROGRAM, PLAN ILI POLITIKU A KOJI SU PREDMET POSTUPKA DONOŠENJA ODLUKA.

Uvod

Ovaj dokument IAIA (Međunarodne organizacije za procjenu utjecaja), "Međunarodni principi najbolje prakse", ima za cilj promicanje smislene prakse sudjelovanja javnosti (SJ) među onima koji ju provode.(1)

Dokument:

- definira preduvjete za učinkovito i primjereno uključivanje javnosti u procjenu utjecaja;
- identificira uvjete koji su potrebni da bi proces sudjelovanja bio vjerodostojan te da bi se interes i predanost sudionika maksimalizirali.

Ovaj dokument sažima principe dobrog sudjelovanja javnosti u postupcima odlučivanja. Prvenstveno je zamišljen kao uputa te je namijenjen korištenju onima koji su uključeni u sudjelovanje javnosti u postupku procjene utjecaja. Rezultat je iskustva mnogih članova IAIA i pisan je za članove IAIA iz različitih okruženja i područja primjene procjene utjecaja kako bi poboljšali vlastitu praksu ali i etiku SJ. Prema tome, ovi principi su široki, općeniti i neobavezni. Oni naglašavaju SJ kao stup postupka procjene utjecaja, s namjerom da budu primjenjivi na svim razinama i za sve tipove planiranih

zahvata (uključujući i stratešku razinu) i uzimajući u obzir ograničenja koja se odnose na raspoloživo vrijeme, informacije i resurse.

Sudjelovanje javnosti, kao i postupak procjene utjecaja općenito, se sve više širi i primjenjuje u svijetu. Ovaj razvojni kontekst omogućava sve većem broju stručnjaka iz područja društvenih znanosti, medicine, primijenjenih i prirodnih znanosti da se uključe ili čak da koordiniraju postupke sudjelovanja javnosti. IAIA se nada da će ovi principi biti korišteni za poboljšanje sudjelovanja javnosti u postupcima procjene utjecaja kao i za stimuliranje diskusije među sudionicima, koja će doprinijeti boljim projektima, boljem razvoju, participativnom upravljanju i, u konačnici, održivijem svijetu.

Ovaj dokument sadrži tri glavna dijela koji:

- definiraju koncept sudjelovanja javnosti,
- naglašavaju ciljeve sudjelovanja javnosti u procjeni utjecaja,
- donose principe najbolje prakse sudjelovanja javnosti.

Što je sudjelovanje javnosti?

Sudjelovanje javnosti može se definirati kao uključivanje pojedinaca i grupa na koje bilo pozitivno ili negativno utječe neki predloženi projekt, program, plan ili politiku, a koji su predmet procesa donošenja odluka, ili to može biti neki predloženi projekt, program, plan ili politika za koje su pojedinci ili grupa ljudi zainteresirani. Razina sudjelovanja u procjeni utjecaja varira; razlikujemo pasivno sudjelovanje ili primanje informacija (jednosmjerni oblik sudjelovanja), sudjelovanje kroz konzultacije (kao što su javne rasprave ili "otvorene kuće") i interaktivno sudjelovanje (putem radionica, pregovaranja, posredovanja sve do su-upravljanja) (2). Različite razine sudjelovanja javnosti koriste se u različitim fazama postupka procjene utjecaja, od početne analize lokalne zajednice i informacije o predloženom zahvatu do postupka odlučivanja o izdavanju suglasnosti do monitoringa i aktivnosti nakon aktiviranja projekta, plana ili programa (follow-up).(3)

Ciljevi sudjelovanja javnosti

Sudjelovanje javnosti je odlučujuće za dobro funkcioniranje javne uprave. Osim toga, ono osnažuje lokalne zajednice.

Svrha postupka procjene utjecaja je višestruka:

- sudjelovanje pogođene (one javnosti koju na koju će to utjecati) i zainteresirane javnosti u procesu donošenja odluka doprinosi pravednosti procesa, ravnopravnosti i suradnji; informiranje i edukacija svih sudionika (predlagača zahvata ili investitora, javnosti i donositelja odluka ili javne uprave) o planiranom zahvatu i njegovim posljedicama;
- prikupljanje informacija od javnosti o društvenom (uključujući kulturnu, ekonomsku i političku dimenziju) i biofizičkom okolišu, kao i o odnosu koji javnost ima prema svom okolišu (uključujući informacije o tradicionalnom i lokalnom znanju);
- pribavljanje informacija i mišljenja javnosti o planiranom zahvatu i mogućim načinima da se smanji njegov negativni utjecaj, kako bi se povećao pozitivni učinak ili kompenzirao negativni utjecaj koji se ne može izbjeći;
- doprinos boljoj analizi prijedloga, koji će omogućiti održiviji zahvat u okolišu i veću podršku i prihvaćanje javnosti;
- doprinos uzajamnom procesu učenja svih sudionika i poboljšanju prakse procjene utjecaja i sudjelovanja javnosti.

Principi najbolje prakse

Ovaj dokument sadrži tri cjeline principa sudjelovanja javnosti: temeljne principe, operativne principe i razvojne smjernice.

Temeljni principi odnose se na faze sudjelovanja javnosti u postupku procjene utjecaja, od strateške do operativne razine. Važno je shvatiti da su te razine uzajamno povezane, a u nekim slučajevima čak i konfliktne. Uravnoteženi pristup je od presudnog značaja kod primjene principa sudjelovanja javnosti da bi se osigurali ciljevi provedbe postupka procjene utjecaja i kao rezultat dobili najbolju praksu.

Operativni principi govore nam kako temeljne principe primijeniti na svakom koraku ili u aktivnostima koje su dio postupka procjene utjecaja.

Razvojne smjernice identificiraju ključne načine poboljšanja prakse sudjelovanja javnosti u postupku procjene utjecaja. Moguće je da će se u budućnosti razviti i

nove pod-cjeline principa najbolje prakse poput "Nove generacije principa", "Vrhunski principi" ili specifičnih principa za pojedine vrste aktivnosti. Njihov će razvoj biti predmet dodatnih istraživanja, koja će nadograditi postojeća ili će proširiti temeljne i operativne principe koje donosimo ovdje.

Temeljni principi

Sudjelovanje javnosti u suvremenim postupcima procjene utjecaja trebalo bi biti:

- Prilagođeno kontekstu - povijesna, kulturna, okolišna, politička i društvena pozadina zajednice(a) koja će biti pogođena zahvatom mora se poštivati, razumjeti i cijeniti kao i njene društvene institucije i vrijednosti.
- Informativno i proaktivno - javnost ima pravo biti informirana pravovremeno (u ranoj fazi) i na zadovoljavajući način o prijedlogu koji može utjecati na živote građana i način na koji si osiguravaju sredstva za život. Distribucijom jednostavnih i razumljivih informacija povećava se interes pogođene javnosti kao i motivacija za sudjelovanje u postupku procjene utjecaja.
- Prilagodljivo i komunikativno - javnost je heterogena, a različitost se očituje u obrazovanju, moći kojom raspolaže, vrijednostima i interesu. Potrebno je slijediti pravila učinkovite komunikacije (4), poštujući sve pojedince i strane.
- Inkluzivno i ravnopravno - potrebno je osigurati poštivanje interesa svih, pa i onih koji nemaju svojih predstavnika ili su loše zastupljeni, prilikom razmatranja distribucije utjecaja, kompenzacije ili pozitivnih učinaka. Trebalo bi poticati zastupanje interesa ili obranu onih onih koji su u manjoj mjeri predstavljeni poput domorodačkog stanovništva, žena, djece, starije populacije ili siromašnih. Trebalo bi promicati ravnopravnost između sadašnjih i budućih generacija s perspektivom održivosti.
- Edukativno - mora se osigurati uzajamno poštivanje i razumijevanje svih sudionika procesa procjene utjecaja, njihovih vrijednosti, interesa, prava i dužnosti.

- Suradničko - umjesto konfrontacije, potrebno je promicati suradnju i konsenzusni način odlučivanja. U proces odlučivanja potrebno je asimilirati konfliktne perspektive i vrijednosti, pokušavajući postići opće prihvaćanje predloženog zahvata. U postupku donošenja odluka treba slijediti rješenja kojima se omogućava održivi razvoj.

- Odgovorno - zahvat čiji se utjecaj procjenjuje potrebno je mijenjati s obzirom na rezultate postupka sudjelovanja javnosti. Potrebno je osigurati izvještavanje i povratnu informaciju svim sudionicima u procesu, naročito o tome na koji je način njihov doprinos asimiliran u postupak donošenja odluke.

Operativni principi

Na osnovu navedenih temeljnih principa, sudjelovanje javnosti trebalo bi:

- započeti rano i trajati tijekom cijelog postupka procjene utjecaja - javnost bi u postupak trebalo uključiti u ranoj fazi, prije nego li se bilo koja važna odluka donese, i prema pravilima tijekom cijelog postupka. Time se doprinosi izgradnji povjerenja među sudionicima postupka procjene utjecaja, daje se više vremena za sudjelovanje javnosti, poboljšava se analiza zajednice, poboljšavaju se postupci utvrđivanja potrebe za procjenom utjecaja (screening) i utvrđivanja sadržaja studije utjecaja na okoliš (scoping), povećavaju se mogućnosti izmjene projekta u skladu s komentarima i mišljenjima prikupljenima za vrijeme postupka sudjelovanja javnosti, smanjuje se rizik glasila, a povećava ugled investitora. Tijelima nadležnima za izdavanje suglasnosti dobro provedeno sudjelovanje javnosti omogućava veću sigurnost u ispravnost donesene odluke.
- biti dobro planirano i fokusirano na dijelove o kojima se može pregovarati - svi sudionici procesa procjene utjecaja trebali bi poznavati ciljeve, pravila i način organizacije procedure kao i očekivane rezultate sudjelovanja javnosti. Time se povećava vjerodostojnost samog procesa u očima svih sudionika. Budući da konsenzus nije uvijek moguć, u postupku sudjelovanja javnosti treba naglasiti razumijevanje i poštivanje vrijednosti i interesa svih sudionika i fokusirati se

na dijelove projekta o kojima je moguće pregovarati i koji su važni za postupak donošenja odluka.

- pružati podršku sudionicima - javnost bi trebalo podržati u njenoj želji za sudjelovanjem putem primjereno pruženih informacija o samom zahvatu i načinu sudjelovanja javnosti, uz pravedni i ravnomjerni pristup sredstvima i financijskoj pomoći. Izgradnja kapaciteta, facilitacija i pomoć mora biti pružena naročito onima koji nemaju mogućnost sudjelovanja, u dijelovima zemlje gdje ne postoji kultura sudjelovanja javnosti ili gdje lokalna kultura zabranjuje sudjelovanje javnosti.

- pravovremeno organizirano i optimalizirano - sudjelovanje javnosti trebalo bi se događati u naprikladnijem trenutku procesa donošenja odluka za svaki zahvat (npr. u trenutku kada se donose politike, planovi, programi ili na projektnoj razini). Javnost bit trebala biti pozivana redovito, s naglaskom na pravo vrijeme za uključivanje. Budući da sudjelovanje javnosti zahtijeva resurse (ljudske, financijske, vrijeme) za sve sudionike postupka procjene utjecaja, optimalizacija vremena i mjesta sudjelovanja javnosti osigurava veću želju za sudjelovanjem.

- otvoreno i transparentno - građani na koje će utjecati neki zahvat te oni koji su zainteresirani za sudjelovanje, bez obzira na etničko porijeklo, spol ili razinu dohotka, trebaju imati pristup svim relevantnim informacijama. Informacije bi trebale biti dostupne laicima (nestručnim osobama) čije je sudjelovanje potrebno za procjenu prijedloga (npr. opis projekta, izvještaj i zaključak). Te bi nestručne osobe trebale prisustvovati relevantnim radionicama, sastancima i raspravama povezanim s postupkom procjene utjecaja. Informacije i facilitacija za takve oblike sudjelovanja javnosti trebala bi biti osigurana.

- u skladu s kontekstom - mnoge zajednice imaju svoja formalna i neformalna pravila kojima se utvrđuje dostupnost resursa javnosti, način rješavanja konflikata i upravljanje. Sudjelovanje javnosti trebalo bi biti prilagođeno društvenoj organizaciji pogođene zajednice, uključujući i kulturnu, ekonomsku i političku dimenziju. Na taj se način pokazuje poštivanje prema zajednici i može doprinijeti jačanju povjerenja prema samom postupku i njegovim rezultatima.

- vjerodostojno i strogih načela - sudjelovanje javnosti mora se pridržavati utvrđenih etičkih i moralnih pravila te pravila struke. Sudjelovanje javnosti koje facilitira neutralna osoba doprinosi nepristranosti procedure kao i pravednost i jednakosti u pravu na informaciju. Osim toga, povećava povjerenje javnosti koje olakšava izražavanje stavova, smanjuje napetosti, rizik konflikata među sudionicima i mogućnost korupcije. Preporuča se izrada etičkog kodeksa ponašanja.

Razvojne smjernice

Da bi se poboljšali rezultati sudjelovanja javnosti, svi bi sudionici trebali aktivno promovirati:

- Slobodan pristup javnosti korisnim i relevantnim informacijama. I kada se radi o informaciji koja jest dostupna javnosti, ponekad su potrebne dorade da bi bile korisne i širem krugu javnosti ili bi trebale biti fokusiranije na sam proces odlučivanja.

- Visoku razinu uključivanja i sudjelovanja u procesu donošenja odluka.

- Kreativnije načine uključivanja građana.

- Pristup pravosuđu i ravnopravnost.

Bilješke

(1) Od 1999. do danas godine IAIA, najstarija organizacija na području procjene utjecaja, je pripremila skup dokumenta koji se odnose na najbolju praksu u različitim segmentima procjene utjecaja (npr. procjena utjecaja na okoliš, strateška procjena utjecaja, procjena utjecaja na socijalni aspekt). Tim se dokumentima daje široki diapazon smjernica članicama IAIA i drugima koji se bave praksom procjene utjecaja.

(2) Arnstein (1969. „Journal of the American Planning Association“, 35: 216-224) je bio prvi koji je identificirao „ljestvicu sudjelovanja javnosti“, koja ide od nagovaranja s jedne strane do spektra samo-određivanja s druge strane. Ovo posljednje

je i najjači oblik sudjelovanja javnosti gdje sam proces i vodi javnost, a investitor ili predlagač prihvaća rezultat takvog načina odlučivanja” (Roberts, 2003., Involving the Public, in H.Becker and F.Vanclay (eds) International Handbook on Social Impact Assessment, Cheltenham, Edward Elgar, pp. 259-260).

(3) Sudjelovanje javnosti isključuje manipulaciju javnim mišljenjem tehnikama odnosa s javnošću ili ograničavanjem slobode sudjelovanja.

(4) Da bi dobili učinkovitost, u komunikaciji među sudionicima procesa procjene utjecaja posebnu pažnju bi trebalo posvetiti aktivnom slušanju referentnog okvira različitih sudionika procesa, njihovim međusobnim odnosima, njihovim ulogama i odnosima među ulogama, i na općenitu situaciju u kojoj se komunikacija odvija kao i njen cilj i razinu pripremljenosti. Za učinkovitu dvosmjernu komunikaciju potrebno je poštivanje drugih, njihove kulture, tradicije i osobnosti.

Korištena literatura

J.Glasson, R.Therivel, A.Chadwick, **Introduction to Environmental Impact Assessment**, (2005) Abingdon: Routledge

T.C. Beierle, J.Cayford, **Democracy in Practise**, (2002) Washington: Resources for the future

HarmoniCOOP Team, core editing team: D.Ridder, E.Mostert, H.A.Wolters, **Harmonizing collaborative planning - Learning together to manage together**, (2005) Osnabrück: University of Osnabrück

A.Stolp , **Citizen Values Assessment**, Thesis, Leiden University (2006) Enchede: Febodruk BV

S. Vrbica, P. Šporar, T.Divjak, A.Mataz, **Okoljska medijacija - uporabnost medijacije za mirno reševanje sporov in preprečevanje nastanka sporov na področju okolja**, (2007) Ljubljana: Pravno-informacijski center nevladinih organizacij in Ministrstvo za okolje in prostor

B.Dalal-Clayton, B.Sadler, **Strategic Environmental Assessment**, (2005) London: Earthscan

Zakonski propisi

Council Directive on the assessment of the effects of certain public and private projects on the environment 85/337/EEC - EIA Directive
<http://ec.europa.eu/environment/eia/full-legal-text/85337.htm>

The European Union, Directive 97/11/EC, amending Directive 85/337/EEC on the assessment of the effects of certain public and private projects on the environment (1997) - EIA Directive
<http://ec.europa.eu/environment/eia/full-legal-text/9711.htm>

The European Union, Directive 2001/42/EC of the European Parliament and of the Council on the Assessment of the Ef-

fects of Certain Plans and Programmes on the Environment, Rev. 3. (2001) - SEA Directive
<http://ec.europa.eu/environment/eia/sea-legalcontext.htm>

The European Union, Directive 2003/35/EC of the European Parliament and of the Council providing for public participation in respect of the drawing up of certain plans and programmes relating to the environment and amending with regard to public participation and access to justice Council Directives 85/337/EEC and 96/61/EC (2003)
<http://ec.europa.eu/environment/eia/eia-legalcontext.htm>

The European Union, Protocol on Strategic Environmental Assessment to the Convention on Environmental Impact Assessment in a Transboundary Context (2003) - SEA Protocol
<http://www.unece.org/env/eia/>

Convention on Environmental Impact Assessment in a Transboundary Context - Espoo Convention (1998)
<http://www.unece.org/env/eia/>

Convention on access to information, public participation in decision-making and access to justice in environmental matters - Aarhus convention (1998)
<http://www.unece.org/env/pp/documents/cep43e.pdf>

Zakon o zaštiti okoliša RH
<http://www.nn.hr/clanci/sluzbeno/2007/3226.htm>

Elektronička literatura

<http://www.iaia.org> (International Association for Impact Assessment)

<http://www.iap2.org> (International Association for Impact Assessment)

<http://www.eiaproject.hr> (Projekt "Procjena utjecaja na okoliš: smjernice i obuka" CARDS 2003)

<http://ec.europa.eu/environment/eia/home.htm> (Opća uprava Europske komisije za procjenu utjecaja na okoliš)

<http://mkb.slu.se/eiacentre/index.asp> (Swedish EIA Centre)

Impressum

Ova je publikacija rezultat projekta Mobilizacija javnosti za sudjelovanje u postupcima procjene utjecaja na okoliš, koji je financiran iz CARDS programa Europske unije za Hrvatsku (ugovor br. 2004-0102-010502 sklopljen s Ministarstvom financija Republike Hrvatske, Središnja jedinica za financiranje i ugovaranje)

Financijsku podršku ovom projektu dala je i Nacionalna zaklada za razvoj civilnog društva i to u visini od 10% sredstava potrebnih za realizaciju projekta

Projekt provodi

Zelena Istra

zelena istra

Projektni partneri

Sunce iz Splita

Ostali partneri

Zeleni Osijek iz Osijeka, Eko-Pan iz Karlovca, Franjo Košćec iz Varaždina i Divina Natura iz Metkovića.

Za više informacija o projektu

Zelena Istra
Gajeva 3
HR - 52100 Pula
Tel. i faks: ++385 (0)52 506 065
E-mail: udruga-zelena-istra@pu.t-com.hr
Internet stranice: <http://www.zelena-istra.hr/>

Voditeljica projekta

Dušica Radojčić
dusica.radojčić@zelena-istra.hr

Delegacija Europske komisije u Hrvatskoj

Trg žrtava fašizma 6
HR - 10000 Zagreb
Tel.: ++385 (0)1 4896 500
Faks: ++385 (0)1 4896 500
E-mail: delegation-croatia@ec.europa.eu
Internet stranice: <http://www.delhrv.cec.eu.int/en>

Ministarstvo financija RH**Središnja Agencija za financiranje i ugovaranje programa i projekata Europske unije**

Almeria - Vukovarska 284
HR - 10000 Zagreb
Tel.: ++385 (0)1 4591 245
Faks: ++385 (0) 4591 075
E-mail: cfcu@mfin.hr
Internet stranice: <http://cfcu.mfin.hr/>

Stavovi izneseni u ovoj publikaciji ne odražavaju nužno stavove Europske komisije. Ovaj projekt financira EUROPSKA KOMISIJA. Europska komisija je izvršno tijelo Europske unije.

Europsku uniju čini 27 država članica koje su donijele odluku o postupnom povezivanju svojih znanja, resursa i sudbina. Tijekom 50-godišnjeg razdoblja proširenja, zajedno su gradile područje stabilnosti, demokracije i održivog razvoja istovremeno zadržavajući kulturnu raznolikost, toleranciju i individualne slobode. Europska unija nastoji svoja postignuća i vrijednosti podijeliti za zemljama i narodima i izvan svojih granica."

Tekst napisala

Dušica Radojčić

Grafičko oblikovanje

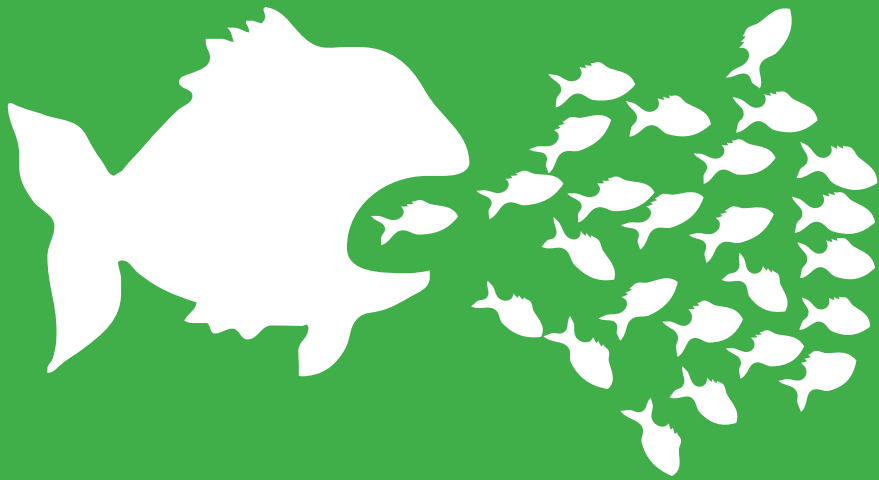
ORGANIZACIJA - Kreativna agencija, Pula

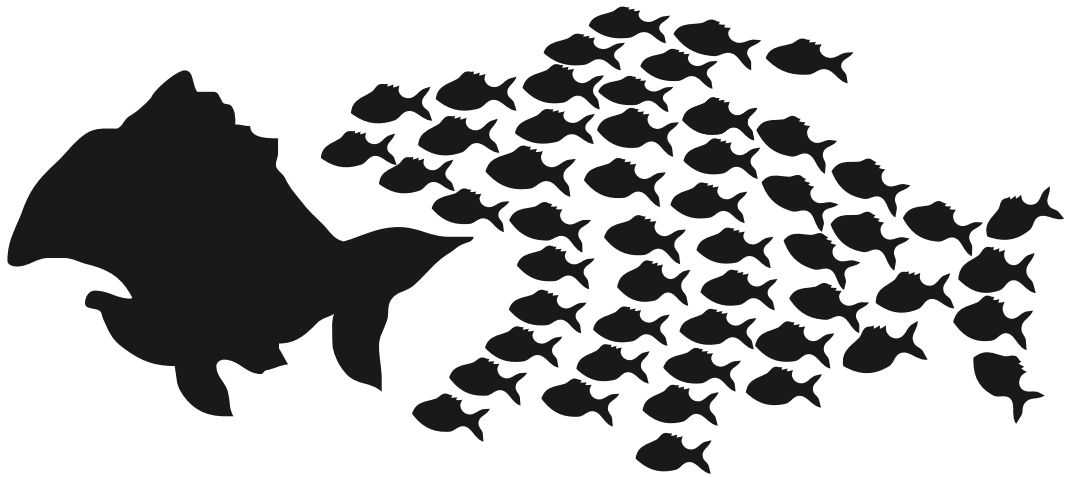
Tisak

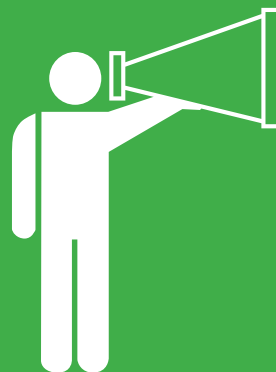
Tiskara Zelina, Sv. Ivan Zelina
Tiskano na recikliranom papiru

Naklada

5000 primjeraka

KAKO DO
DJELOTVORNIJEG
SUDJELOVANJA
JAVNOSTI
U POSTUPCIMA
PROCJENE
UTJECAJA NA
OKOLIŠ

